

שו"ת

פאת שדך

חלק ב'

שאלות ותשובות בירורי ענינים וחקרי הלכות
בעניני אורח חיים

אשר השאיר אחריו ברכה

הגאון הרב **שמואל דוד** במהר"ר רפאל שלום שאול **הכהן מונק** זצלה"ה

רב הקהילה החרדית - וראש בית המדרש להוראה

חיפה ת"ו

קונטרס משמרת הקורא
קונטרס תורת אמך

נערך ונסדר ע"י בני אחיו

שנת השמיטה - תשס"א

ולשון המחבר בנוסחא אחרת יצרכך ושמרך אליך ויחך אליך לך שלום, הנה בני בסוף הקימן הזה בשם הרוקח כתב אליך ויחך אליך וגו', וכ"ה צרוקח שלפנינו צ"י ש"ג. וכתב הגרש"ו הטעם מפני שחיבות אלו הן לנוכח וא"כ ז"ל כמ"ש צרוקח והרצ"י בשמו, ומה שדילגו בהרבה ספרי שו"ע מפני דמיון חיבת אליך כמו שהוא ידוע לכל הרגיל במלאכת הדפוס.

סימן מ

בענין ברכת כהנים באזור הגליל

בע"ה א' דר"ח אדר תשכ"ג לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמיא וחיים למע"כ הרה"ג הגדול במוהר"ר שמחה הכהן קאפל"אן (שלימ"א) זצ"ל אבד"ק צפת"ו

אחרי"ה"ט כמשפ"ט

ביו"ט שנאמי הנה נלטרתי לידע מה טעם נהגו בכל הגליל שלא לישא כפיים אלא ביום שיש בו מוסף, ותמהתי שהרי מרן הרצ"י היה מושב לפת"ו וכן בעל פאת השלחן, ולא הזכירו מנהג זה, וכתבו בפשיטות שנא"י ומזרים נושאין כפיהם בכל יום. והוחלט בעיני שמנהג זה נמחדש אחרי הרעש המפורסם. ואף אמרו לי שבישיבת כפר חסידים נושאין כפיהם בכל יום, ע"פ ציווי של הגה"צ ר' אליהו לאפיאן (שליט"א) זצ"ל, אבל אני מחיירא משינוי המנהגים, וכ"ש מנהג נ"כ שהגר"א והגר"מ נלטרעו עליו ולא אסתיעעא להו מילתא, ומוהר"ר נתן אלדער זצ"ל ששינוי נרדף כדוע.

אמות קשה מאד לכוון שיהיו ידיו כנגד כתפיו ולא כנגד ראשו. ואולי ההלכה של עיניו למטה לא נאמרה אלא בתפילה ממש. ומאז שעמדתי על דבר זה, אין אני נותן עיני למטה צ"כ, כי ההלכה שהכהנים יעמדו כמו בתפילה כמדומי אין לה מקור בגמרא, אבל כנגד כתפיהן שנינו במשנתנו.

אב"ל מה שכחצת שמנהג אבותינו צדינו, איני יודע מנין לך שכן היה המנהג פשוט. ואח"ל שהיה זה מנהג בשום מקום אבל בעיר חדשה כמו מקומך, מסתמא אין זה מנהג. אלא כוונתך שכן לימדו אותך בנערותך, ואין זה אלא מפני שהמלמד אותך אולי אביך ז"ל היה סובר כן, אבל אין זה מנהג, וכי אם האב היה סובר כך חייב בנו ג"כ לעשות כן אם נראה בעיניו פירוש אחר. ומסתמא אין כל כך מנהגים קבועים צ"כ בענין אופן הגזנת הידים כי מנהגנו שהם תחת הטלית, ואף במקום שהם חוץ לטלית אין העם מסתכלים בהם, ואין מנהג נקבע בנקל בדבר כזה. מדע, כי רמ"א כתב על פי המדרש לעשות חמשה אצבעים, אבל בזהר כתוב לפרוס כל האצבעות, וכ"כ קצת אחרונים ובפרט במעשה רב להגר"א. (כפי הנראה ס"ל שיש לנהוג הלכה למעשה כמו הזהר נגד המדרש, וצ"ע), ובירושלם שהנהיגו הפרושים כל המנהגים כדעת הגר"א, מ"מ יש כהנים העושים חמשה אצבעים, כי רק במילי דפרהסיא היה כחם יפה להנהיג מנהגים.

וב"ה שנתקשית שברוב הוצאות של מ"צ צ"י קכ"ח ס' מ"ה, לשון המחבר אלו חיבות הופכים וכו' יצרכך ושמרך אליך לך שלום,

וחוששני שעדיין נעיר אנכי לימים וזנין נערים
קמירה ח"ו, ועוד שאולי לא ישמעו בקולי.

והיה בדעתי לחקור על שורש המנהג אבל
זקני חכמי הספרדים, אבל לא נשאר
כאן אלא אחד מהם, והוא נפטר לב"ע לפני
כמה שבועות, ולא הספקתי לשאלו.

ועתה זכיתי לקנות ספר ארץ החיים להחכם
ר' חיים סתהון מחכמי לפת"ו, והוא
דיני ומנהגי אי"ע פ"ד"ת שו"ע ומלמדי שכתב
שמנהג האשכנזים בצפת שאין נושאין כפיהם
אלא ביום שיש בו מוסף, ועי"ז נמחדש לי
שהספרדים אינן נוהגין כן, ולכן חוששני מאד
שאין זה מנהג כלל, אלא שהחסידים שנתיישרו
בצפת אחרי הרעש לא רצו לשנות כ"כ מנהגי
חו"ל, ועשו פשרה זו לישא כפיהם רק ביום
שי"ב מוסף.

ואולי יכול מעכ"ת לחקור על שורש הענין
אבל זקני צפת ומה היתה דעת
הרידצ"ו, ודעתו של מוהר"ר שמואל העלר זצ"ל
ואין נוהגין הספרדים כיום.

ואודה למעכ"ת על מורחו מעכשיו, ודיני דורש שלומי
וטובתו כל הימים
שמואל דוד הכהן מונק

ב"ה צפת, יום ב' אדר תשכ"ג

לכבוד ידידי הרה"ג מוהר"ר ש.ד. הכהן מונק
(שלימ"א), רבה של הקהלה החרדית, חיפה.

שלום רב,

קבלתי מכתבו בדבר הנוהג שנעיה"ק לפת"ו
והגליל אין נשיאת כפים צימות החול

ובשנחות ומועדים עולים לדוכן רק בחפילת
מוסף.

בבון הדבר שמרן הב"י ז"ל קבע בש"ע
שנאה"ק נושאים כפים בכל יום,
ולמעשה נוהגים כך הספרדים בצפת גם כיום
וכן נשאר ערי הארץ.

במנהג האשכנזים בצפת"ו לא לעלות לדוכן בכל
יום ברור שמקורו מחקופת האר"י ז"ל
וגוריו והם הם שהנהיגו נוהג זה, וטעמים
ונימוקים כמזכיר, ללא כל ספק יש בזה משום
תורת הסוד, ומאד יתכן שהקפידו שכהן לא
יעלה לדוכן טרם שטביל, ולכן קבעו שצימות
החול לא ישאו כפים וגם בשנחות ומועדים רק
במוסף שכבר סיפק בידי הכהנים לטבול
(ומקורם אולי מדברי הירושלמי, אשמו נדה,
אחזתו נדה, אמו נדה, לא ישא כפים).

לא נכונה הנחתו זו שהנוהג הוא רק מחקופת
אחרי הרעש, וכן שהעלי הגדולה של
חסידים ופרושים שהיתה אז בגליל הנהיגה כפי
שהיה בחו"ל, הרבה דברים הנוהג בצפת ובגליל
לא לפי מנהגי חו"ל, ולדוגמא שבר"ח וצימים
שאין גומרים את ההלל אין מצרכין לפני אמירת
הלל וכן אין מסיימים בצרכה (ובנגוד לפסקו של
הב"י בש"ע שכן נהגו בא"י ובסביבותי אין
נוהגים כך בכל הארץ). וכן כהן אבל, שנחול
אינו עולה לדוכן, ובאה"ק נהוג שכן, ואחרים
עולים אחר שצעה.

ברור הוא שמרן הב"י לא ילא נגד מנהגי
האר"י הק' זצ"ל, ובחיפה שהראשונים
זה הי' אנשי צפת וטבריה המשיכו במנהגם זה

אין ז"כ זיוס שי"צ מחנון. גם באור לדיקים
למהר"ם פאפירש כתב להדיא יש לנהוג כמנהג
א"י לישא כפיים בכל יום וזיוס שיש בו מוסף
ז' פעמים, (אע"פ שמהר"ם פאפירש היה
בחול"ל). וכן במשנת חסידים סדר כוונת ז"כ
בתפילת חול (אע"פ שהי' בחול"ל), והרי מהר"ם
פאפירש ובעל מ"ח מוחזקים לבקיאס ביותר
בחכמת האר"י ז"ל.

אם יש למעכ"ת מה להשיב לי בזה אודה לו
על טרחו

הריני דורש שלומי וטובתו כה"י

שמואל דוד הכהן מונק

ז"ב. גם בנגיד ומלוה להרצ'ת, הזכיר ז"כ
בתפילת חול. וכן בש"ע האר"י ז"ל. (ומשם
אין ראיה כ"כ). וכן בסידור השל"ה ז"ל בשם
האר"י. (וגם משם אין ראיה כ"כ).

ב"ה עש"ק פ' דברים תשכ"ג לפ"ק

יראה בנחמת ציון וירושלים ויהא שלמא רבה
מן שמיא למע"כ הגאון המפורסם חסידא
ופרישא גדר ועומד בפרץ המפורסם
בקצוי ארץ ועם רחוקים כקש"ת כמוהר"ר
יואל פיטלבוים (שלימ"א) זצוקלה"ה

אחרשה"ם במשפט ובראו להוד"ג,

זה יותר משנה אשר באתי לדור בעיר הזאת
חיפה ת"ו, ונוהגין בה כמנהג אשכנזים
בטבריא ולפת שאין הכהנים נושאין כפיהם אלא
זיוס שיש בו מוסף ובתפילת מוסף דווקא.
ושמתי אל לבי לדרוש ולחקור אחר שורש הדבר,
כי תמהני שמרן זכ"י לא הזכיר מנהג זה
ואע"פ שהיה מיושבי לפת ת"ו, וכתב בפשיטות

שנהגו מקדמת דנא בלפת וטבריא, וכן בחנוכה
מחילים בקריאת התורה בזרבת כהנים.

למעשה אין כאן יסוד להגיב ולמחות למי
שאינו נוהג מנהג זה, וגם ידוע לי
שהריד"ז הורה בשיבה שלו לשאת כפיים בכל
יום. לפני שנים אחדות נשאלתי מחושבי מושב
נוראל, אם עליהם לשאת כפיים בכל יום והוריתי
להם שכן ישאו כפיים, ולדעתי ברור שזכפר
חסידים והקצינה וכן בחיפה אלה שעולים לדוכן
כל יום טוב עושים ודאי שאין למחות בידם.
החומס מטה אינו עולה לדוכן בלפת וכך נהגו
בכל בתי הכנסת האשכנזיים מאות בשנים.

בבבד רב ובברכת התורה,

א. שמחה הכהן קפלן

הרב הראשי ואב"ד צפת

ב"ה אור ל"ה אדר תשכ"ג לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמיא וחיים למע"כ הרה"ג
הגדול כמוהר"ר שמחה הכהן קאפל"אן שי'
דא"י אבדק"ק צפת תובב"א

אחרשה"ם במשפט,

הריני מודה להדר"ג שמהר להשיבני, אך
אקוה שלא יקפיד עלי, כי לא נתקרה
דעתי כלל במשנתו. הנה לא נחישבה תמיהתי
מפני מה בעל פאת השלחן מזכיר מנהג ירושלים
ואינו מזכיר מנהג לפת. ומ"ש מעכ"ת שהוא
מנהג ישן ע"פ האר"י ז"ל, (ולא נתפשט בין
הספרדים הרגילים במנהגי האר"י יותר מן
האשכנזים), נסתר ממ"ש בשער הכוונות שער
חזרת העמידה שאמירת י"ג מידות שלאחר
העמידה שייך לז"כ, והרי למנהג הלזה לעולם

המחדש ולכן לא חש לו בשיצתו, אך לא עלמה
ידו לשנותו בשאר צהמ"ד וצהכ"ג.

וגם כעת כבר התחילו לשנות המנהג בשיצות,
כי בכפר חסידים שיש שם ישיבה חשובה
וכן פעיה"ק חיפה בשיצת תפארת הכרמל
נושאים הכהנים כפיהם בכל יום.

אבל אני כשלעצמי מחירא קצת מלשנות
המנהג צהכ"ג שלנו, אע"פ שלא נודע
שורש וטעם, ובפרט צענין מנהג מניעת צ"כ
שהגר"א נאטער עליו ונקש לשנותו, ונתפס
לבית הסוהר באותו היום, כמ"ש בעליות אליהו.
וכן הגר"ח בקש להנהיג צ"כ צכ"י בשיצת
וולאזין ונשרפה הישיבה באותו לילה, כמ"ש
בשו"ת חוט המשולש. ור' נתן אדלער שינה
באמת המנהג צהמ"ד שלו בצפד"מ, ונרדף
מאד ולא נתקיימו מעשיו.

מידו זיל לאידך גיסא שכל הפוסקים העידו
על מנהג א"י שנושאים הכהנים כפיהם
בכל יום, וכבר נחבאר לנו כמעט צדאי שרק
בזמן האחרון נשתנה המנהג, ורק אלל
האשכנזים בלבד נשתנה. וכבר התחילו בשיצות
להחזיר עטרה ליושנה, לכן אפשר דאדרבה
מצוה היא לקיים מנהג א"י הקדמון ששצחוהו
הפוסקים.

אכן צעיר אנכי לימים ואחז"ל בנין נערים
סחירה ומי יודע אם ישמעו בקולי,
אא"כ אשתדל בדבר מאד וכמעט גמרתי בדעתי
להניח הדבר לעת עתה עד שיכני השי"ת
להגיע לשנות בינה.

וישוב אמרתי מוקנים אחזקן לשמוע דעת
הדר"ג בדבר זה להיקן דעתו הגדולה

מנהג א"י לישא הכהנים כפיהם בכל יום. וכן
בשער הכוונות שער חזרת העמידה מוכח
שכוונת אמירת י"ג מדות מישך שייכא צהדי
כוונת צ"כ, והרי כפי מנהג צפת מ"ו שאין
נוהגין בו כל יום לעולם לא משכח"ל צ"כ ציום
שיש בו תחנה וי"ג מדות.

גם באור צדיקים למהר"ם פאפריש, (אע"פ
שיצב צחור"ל) כתב לנהוג כמנהג א"י לישא
כפיהם בכל יום וציום שיש בו מוסף צ"פ. וכן
במשנת חסידים סידר כוונת צ"כ צתפילת חול.
וכן בנגיד ומצוה הזכיר צ"כ צתפילת חול. וכן
משמע קצת צש"ע הארז"ל ובסידור שלי"ה ז"ל
(ואינה רצויה גמורה משם).

ובתב בספר ארץ החיים לר' חיים סתהון
מחכמי צפת"ו, (נדפס צירושלם
תרס"ח), שמנהג א"י לישא כפיהם בכל יום,
ומנהג האשכנזים צצפת"ו לישא כפיהם בשבת
ויו"ט דווקא, ובאמת חקרתי ונודע לי שמנהג
ספרדים גם כיום בכל הגליל לישא כפיהם בכל
יום.

וביותר אני חמה, כי בעל פאת השולחן שהיה
ממקדי ישוב האשכנזים צצפת, ואחר
הרעש המפורסם נתיישב צירושלם ג"כ כותב
להדיא שהנהיגו צהמ"ד שלהם ג"כ בכל יום,
ואינו מוזכר כלל שמנהג צפת ועצריא אינו כן,
ולכן כמעט ברור הדבר שהמנהג הזה נחחדש
אחרי הרעש, אלל לא נודע שום טעם בדבר
ותקרתי ורשתי ואין מגיד לי. אך זאת נודע לי,
כי אלל הרידצ"ו שהיה רב צצפת"ו נשאו הכהנים
כפיהם בשיצת שלו, והרי הוא היה אחרי הרעש,
וכפי הנראה לא מצא טעם ושורש למנהג

נוטה ומפני שידעתי שהדר"ג צענוטנוחו משיב לשאלו דבר העותי צנפשי להטריח עליו בדברי אלו ומאד אחזיק טובה להדר"ג אם ייטיב עמדי להשיבני דבר את אשר עם לצבו.

ואחותם ככל חותמי ברכות יתן ה' ויארץ הדר"ג ימים על ממלכותו בקרב כל ישראל ויראה צדיקת משיח דדקנו צד"א.

שמואל דוד הכהן מונק

סימן מא

עוד בעניני כהנים

בע"ה ח' תמוז תשל"ז לפ"ק

יהא שלמא רבא מן שמיא כמר אהרן הכהן גראם לאי"מ.

אחדשה"מ,

א) להשתטח כהן על קברי נדיקים אין לו הימור מבורר כלל, ובהקדמת שערי דק על מצוות התלויות בארץ לבעל חיי אדם, בסוף ההקדמה הוא מרעיש מאוד על המקילין בדבר. ויעי' עוד פ"ת יו"ד סי' שעב סק"ב מחש' בתי כהונה שמה שנהגו איזה כהנים להשתטח על קברי נדיקים אין להם על מה שיסמוכו, שלא כדין עושין הנוהגין כן, עי"ש. ואף כי שמעתי כי הר"ר שמואל העלער זצ"ל עשה איזה תיקון במירון להיות טומאה יוצאה דרך פותח טפת, אינו כדאי להחיר איסור על פי שמועה בעלמא. וכן שמעתי על אדמו"ר מסאטמאר (שליט"א) זצ"ל שהוא אוסר.

ב) אם יש לכהן איסור משום כל חוסף לנרץ את חניו צפרט אחרי שצריך צ"כ בציס, נלע"ד ללא נאסר אלא להוסיף צ"כ ענמה, וכה"ג אין זה מכלל צ"כ ואינו מצריך לכל ישראל וכבר ירד מן הדוכן והסיח דעתו. נא"ה. הנה הנה"ל ס' קכ"ח הסתפק בדין זה, וכתב שמסתמא דעת צד"א לא לשם ברכת כהנים וא"כ מותר.

ג) מבואר ביו"ד סי' שע"א ס"ה דמותר לכהן להתקרב לקבר שיש לו מחיצת עשרה. אבל הדבר צ"ב, והרי יכול לשלוח או להושיט ידו. וי"ל שהמחיצה של עשרה תזכיר לו שלא ישכח ולכן יזהר מעצמו. דוגמא לדבר האומרים דסגי במעקה של שלשה טפחים על הגג (ולא קיי"ל הכי) אע"פ שדאי יכול ליפול במחיצה של שלשה, אבל המחיצה תזכיר לו שלא יתקרב יותר מדאי לשפת הגג.

ד) ש"ץ שטעה ולא הזכיר ברכת כהנים וזכר אחר שיש שלום מסתביר שחזור לברכת כהנים ואין לי כעת ראייה.

ה) מחילה כדי להשתמש בכהן בשכר היאך דינו, עי' באו"ח סוף ס' קכ"ח ובמשנ"צ סי' קע"ה, ובהגהות מרדכי בגיטין הביא ראייה מפ"ק דקידושין (דף כא ע"ב), אין עבד עברי כהן נרצע וכו', ואטו צרשיעי עסקין שקונים עבד עברי כהן שלא כדין.

ו) ומה ששאלת שאם הכהן אינו מוחל ומשמש אותו שלא לרצונו אם עובר בלפני עור, אין זה מובן שאם כופה את הכהן לשמשו שלא ברצונו, פשיטא דאין הכהן עובר בלפני עור, ואם משמשו ברצון הרי מחל בלבו אע"פ שלא